

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1013601/2

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי חיפה

לפני כבוד הדיינים:

הרב דניאל אדרי – אב"ד, הרב בן ציון הכהן רבין, הרב אלעד עלי

התובע: פלוני
נגד
הנתבעת: פלונית
(ע"י ב"כ עו"ד איריס מנור)
(ע"י ב"כ עו"ד דין עדני)

הנדון: מזונות

פסק דין

לפנינו תביעת מזונות של האם כאשר חלוקת הזמן של ההורים עם הילדים חלוקה שווה דה־פקטו.

הצדדים נישאו בשנת 2003. לצדדים שלושה ילדים, [ל' ונ'א] – תאומים ילידי ינואר 2004 נכון להיום בני שלוש־עשרה שנה והבת [נ'] ילידת יולי 2011 בת כשש שנים.

בתאריך כ"ה באייר תשע"ה (14.5.2015) החליט בית הדין על משמורת משותפת בן הצדדים. בתאריך א' בתמוז תשע"ה (18.6.2015) ניתנה החלטת מבית המשפט לענייני משפחה על מזונות זמניים בסך של 3500 ש"ח בתוספת 1250 ש"ח (מחצית משכנתא) ומחצית הוצאות חינוך והוצאות רפואיות עד לסך של 1000 ש"ח.

בתאריך ג' באב תשע"ה (19.7.2015) הוגשה בקשה לקביעת מזונות על סמך המשמורת המשותפת.

בתאריך י"ח באב תשע"ה (3.8.2015) ניתנה החלטה מבית המשפט שהמזונות הזמניים יהיו בתוקף עד למתן החלטה מבית הדין.

בית הדין ניסה להביא את הצדדים להסכמה בעניין המזונות אך ניסיון זה לא צלח, והצדדים התבקשו ליתן סיכומים.

בתאריך כ' באלול תשע"ה (4.9.2015) ניתנה החלטה מבית הדין למזונות זמניים בסך של 3500 בתוספת מחצית מדור ומחצית הוצאות חינוך והוצאות רפואיות חריגות הצדדים התגרשו בתאריך ד' בטבת תשע"ו (16.12.2015).

לדברי האישה ובא־כוחה יש לחייב את האב במזונות בסך של 5100 בתוספת מדור (חצי משכנתא), אחזקת מדור (מחצית שעולה לסך 600), מחצית חינוך (כולל גן, צהרון, חוגים, שיעורים פרטיים וכיו"ב), מחצית רפואיות חריגות (באופן קבוע עלות בסך של 490 בחודש). וכן האישה תקבל את הקצבה מהמוסד לביטוח לאומי. המזונות ישולמו עד לשחרור מצה"ל.

לדברי בא־כוח האישה זאת בהתאם להלכה בבית המשפט העליון בהתאם להוראות סעיף 3 א בחוק לתיקון דיני משפחה תשלום המזונות והצרכים ההכרחיים מוטל במלואו על האב. ואין זיקה למשמורת.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדעת בית הדין כוונת בא"כוח האישה היא דברי ביהמ"ש העליון (מפי כב' השופטת ארבל
בבע"מ 2561/08):

"חובתו המוחלטת של האב לשאת בצרכים ההכרחיים של ילדיו הקטינים
חלה בין אם המשמורת על הילדים נמסרה לאם, בין אם היא נמסרת לאב,
ובין אם היא ניתנת במשותף לשני ההורים".

השתכרות הממוצעת של האישה היא כ-8,300 נה ברוטו, וכ-7,300 ש"ח נטו (על פי תלושי
משכורת מאוקטובר 2016 עד ינואר 2017).

לדברי האב ובאת כוחו יש לחייב את האב במזונות בסך של 1500 ש"ח בתוספת מחצית
הוצאות חריגות, מדור – אין לחייב כלל את האב או לכל היותר 25% מסך המשכנתא או
השכירות.

יציאה לחו"ל בהסכמה. מעבר דירה ברדיוס של 25 ק"מ. טקסים דתיים לפי המסורת
היהודית.

ההשתכרות הממוצעת של הבעל כוללת שני מרכיבים מוסכמים:

א. תלוש משכורת מהמעסיק, על סך ממוצע של: 12,600 ש"ח ברוטו, 9,700 ש"ח נטו (על
פי תלושי משכורת מאוקטובר 2016 עד ינואר 2017).

ב. תוספת למשכורת הניתנת עבור שירותים מיוחדים שמבצע עבור מעסיקו על סך 1700 נה
לחודש נטו (מוסכם, כפי שעולה מהסיכומים שהוגשו על ידי באת"כוח הבעל (סעיף 13 ד) ובאת"כוח האישה
(סעיף 9))

לטענת האישה לבעל יש עסק פרטי בשם [י'] שנושא רווחים של כ-4000 נה בחודש, (סיכומי
האישה סעיף 14 א), לטענת הבעל העסק אינו נושא רווחים אלא מפסיד (פרוטוקול הדיון תאריך
13.4.2015 שורה 47).

הוויכוח בדבר העסק והרווחים שממנו עלה לדיון כבר בתאריך כ"ד בניסן תשע"ה (13.4.2015),
לפני בית הדין לא הוגשו ראיות כלשהן בדבר הרווחים של העסק. גם בא"כוח
האישה בסיכומים מדבר על הכנסה משוערת ולא על דבר ברור וחד משמעי, ובפרט שבתגובת
האישה לבקשת הבעל (הוגשה לבית הדין בתאריך י"ז באלול תשע"ה (1.9.15), סעיף 18 ב), לדברי
באת"כוח האישה מדובר על הכנסה משוערת של 3000 נה, מה שמראה שגם לאישה ובאת"כוחה לא
ברור מצבו של העסק. לאור האמור בית הדין לא מתייחס לרווחים, אם ישנם, של העסק.

נכון להיום האב התפטר מעבודתו בתאריך י"ב בשבט תשע"ז (8.2.2017) והוא עצמאי,
לדברי האב ובאת"כוחו הכנסתו היום כפי שעולה מהדו"ח היא 6,775 ש"ח וזאת בטרם תשלום
המס, צורף דו"ח הכנסות לחודש פברואר 2017.

לדעת בית הדין התפטרות האב מעבודתו אינה קשורה לדיון במזונות ואין כאן ניסיון
להשפיע על החלטת בית הדין בעניין המזונות. למרות האמור, בבוא בית הדין לחייב את האב
במזונות יש ליקח בחשבון את כושר השתכרותו כפי שהיה קודם התפטרותו מהעבודה על פי
האמור בתלוש.

במקרה דנן לכל אחד מההורים יש דירה למגוריו עם הקטינים בעת שהותם עמו. האם רכשה
את חלקו של האב בדירה והיא משלמת משכנתא, ואילו האב שוכר דירה ומשלם שכירות.

חלוקת הזמן של ההורים עם הילדים חלוקה שווה דה"פקטו, ממש זהה בין ההורים, הילדים
אצל האישה ימי ראשון ושלישי קבוע וחמישי לסירוגין ושבת שנייה והשאר אצל האב, כל אחד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מההורים נושא בכל צרכי הקטינים בעת שהותם עמו, לרבות מזונם, ביגודם והוצאות מדורם ובילויים.

האב ובאת־כוחו הביעו הסכמה מוחלטת לחלוק עם האם את כל הוצאות הבריאות והחינוך של הילדים בין הרגילות והשוטפות ובין החריגות, אך חלק על חובתו לשאת במזונות הקטינים נוכח האמור לעיל שהילדים במשמורת משותפת וחלוקת הזמנים שווה.

חובת האב במזונות ילדיו

הדבר ברור כי חובת האב לדאוג למזונות ילדיו היא אבסולוטית, ואין האם חייבת במזונות הילדים כלל (בעניין חיוב האם מדין צדקה עיין בהמשך), וכפי שנקבע בשולחן ערוך (אבן העזר סימן פב סעיף ח):

”אם לא רצתה האם שיהיו בניה עמה אחר שגמלתן [...] הרשות בידה, ונותנת אותם לאביהם, או משלכת אותם לקהל אם אין להם אב, והם מטפלים בהם, אחד זכרים ואחד נקבות”.

הרי שאין האם חייבת כלל במזונות הילדים.

אכן, חוב האב במזונות ילדיו מדינא, אינו אלא בקטנים מתחת לגיל שש, אך מעבר לגיל זה אינו חייב לזונם אלא מכוח תקנת חכמים, עד שיגדלו (סימן עא סעיף א). ידועה תקנת הרבנות הראשית משנת תש”ד, שיש לחייב האב במזונות ילדיו מגיל שש ועד לגיל חמש עשרה.

ושוב תקנו מאוחר יותר (”ג סיון תש”ם) להאריך את מועד חיוב המזונות עד גיל שמונה עשרה. וראה עוד בתוקף תקנה זו בשו”ת ישכיל עבדי (חלק ד אבן העזר סימן טו, וחלק ו סוף סימן לה) ובספר משנת הכתובה (פרק שלושים וארבעה סעיף מב).

נעתיק לשון תקנת הרבנות הראשית משנת תש”ד בדבר חיוב האב במזונות הילדים עד גיל חמש עשרה, וזה לשון התקנה:

”לפנים בישראל אף על פי שמעצם הדין לא היו כופין את האב בממונו לזון את בניו ובנותיו הקטנים אלא עד הגיל של שש שנים, היו מכלימים אותו ומכריזים עליו כדי להכריחו לזונם עד שיגדלו. אך בזמנינו לא איכשר דרא לצערנו וכפיה מוסרית אין כוחה יפה כלל וכלל. החוק הממשלתי אינו נותן סמכות לרבנות בעניין מזונות הילדים אפילו למטה משש, אלא שבתי המשפט הממשלתיים זקוקים בנידון לפסוק על פי דיני ישראל. ואירעו מקרים שהאב התאכזר מרוע לב בכדי להכריח את אשתו לקבל ממנו גט ובתי משפט הממשלתיים פטרו אותם על יסוד שהילדים היו למעלה משש. כשטענו מצד הילדים שבדיני ישראל כופין את האב מתורת צדקה אם הוא אמיד, באה התשובה שהחוק הממשלתי אינו יכול להתחשב עם טענה זו [...] כל המתבונן בצדק ישפוט שהמצב דורש תיקון מתאים. בימינו אלה אפילו ילדים מבוגרים קודם שהגיעו לגיל של חמש עשרה, סכנות מוסריות גדולות צפויות להם (לבנות וגם לבנים) אם פרנסתם לא תהיה מובטחת על יסוד משפטי. אין צריך להאריך בדבר המובן לכל מי שעניו פקוחות על מצב ההווי. להנהיג לכתוב בכתובה שהבעל מתחייב לזון את בניו ובנותיו שילדו לו עד שיגיעו לגיל של חמש עשרה שנה לא היה מספיק [...] אפילו אם ננהיג לכתוב שהבעל מתחייב כלפי האישה [...] גם בזה יהיה מי שימצא מקום לפקפק [...] ועל כל פנים הרי זה לא יועיל אלא על העתיד כשיתחילו לכתוב כך [...] כדי לצאת מכל המבוכות והסיבוכים יש לנו רק דרך אחת והיא לתקן תקנה כוללת שתחול על הכל. ולאחר שנקבעה תקנה זו על פי הרבנות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הראשית לארץ ישראל ומועצתה המורחבת ועל פי בתי הדין הרבניים [...] היא לתקנה זו כל תוקף ועוז כתקנות שו"ם [...] ויהא זה דין ממש, ועל פיה יפסקו בתי הדין של ישראל בכל ארצנו הקדושה, וממילא [...] יפסקו כך בתי המשפט של הממשלה [...] אי לזאת קבענו את התקנה [...] כשם שמאז ומעולם עד היום הזה היה כח בית דין [...] לחייב את האב בחיוב משפטי גמור ולכופו בממונו וככל הכפיות האפשריות החוקיות לפרנס את בניו ואת בנותיו עד הגיל של שש שנים – כך יהא מעתה ואילך כוחם יפה לחייב בחיוב משפטי גמור ולכופו בממונו וככל הכפיות האפשריות החוקיות לפרנס את בניו ואת בנותיו עד הגיל של חמש עשרה שנה.

בעניין חיוב האב במזונות ילדיו לאחר גיל שש בהתאם לתקנת הרבנות המוכאת לעיל, ישנה מחלוקת גדולה בין דייני ישראל בעבר בהווה ואף בעתיד, האם התקנה היתה לחייב את האב בחוב גמור או מדין צדקה.

בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"ב אבן העזר סימן צב עמוד שס) כתב, שלפי תקנת הרבנות הראשית, האב חייב במזונות ילדיו שמעבר לגיל שש, כשם שחייב במזונות ילדיו הפחותים מגיל שש, ואין זה מדין צדקה בלבד, אלא בכלל חובת האב במזונות ילדיו ע"ש. ונמצא לדבריו כי חובת האב לזון את בניו עד גיל חמש עשרה (לפחות) היא חובה גמורה מדינא.

אמנם, מרן הראש"ל בשו"ת יביע אומר (חלק ח סימן כב) כתב להוכיח כי התקנה לא באה להפקיע דין צדקה מהאבות המשלמים מזונות לילדיהם, כרחם אב על בנים, אלא רק לכוף על המתאכזרים, וכן מוכח גם בפסקי דין רבניים (חלק ב עמוד 92 ועמוד 298, וחלק ג עמוד 172, וחלק ד עמוד 7 וחלק ה עמוד 336) ולפיכך מזונות הילדים שמעל גיל שש הם בכלל צדקה ואינם חובה מדינא. ומכל מקום גם חיוב מזונות בניו הקטנים ופחותים מגיל שש, שהוא חיוב מדינא על האב, היינו רק לפי צרכיהם ולא על פי עושרו של האב, שדווקא גבי מזונות אשתו דרשינן מדכתיב בעולת בעל, שעולה עמו וחייב לכבדה יותר מגופו, אבל בניו אם נותן להם כדי צורכין ההכרחי יוצא בזה (סימן עג סעיף ו ח"מ סק"ו ב"ש סק"ה) ע"ש.

וזה לשון מורינו מרן הראש"ל צ הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל (בשו"ת יביע אומר חלק ח אבה"ע"ו סי' כב):

וכתב החלקת מחוקק (סי' פ"ב סק"ט) דהא דאמרינן שיכול האב לומר כשהבן יותר מבן שש, שאם אין הבן אצלי איני נותן לו כלום, מיירי שהבן אינו רוצה להיפרד מאמו, ולכן יש לאב לומר אין עלי "חיוב צדקה" לפרנסו כל זמן שאינו שומע לקולי, להיות אצלי ללמדו תורה, ושאר דברים שעלי לחנכו בהם. ע"כ.

לכאורה משמע דהיינו טעמא מפני שאינו מחויב במזונות הבן לאחר שש אלא מתורת צדקה.

ולפי זה בזמנינו שיש תקנה מהרבנות הראשית משנת התש"ד, "שחייב האב לפרנס את ילדיו עד הגיל של חמש עשרה שנה", לא יוכל האב לפטור את עצמו בטענה זו. ועיין להרה"ג ר' עובדיה הדאיה בשו"ת ישכיל עבדי ח"ד (חאה"ע סי' טו) שהאריך לבסס תוקף תקנה זו להלכה ולמעשה. וראה עוד בתשובת הגרי"א הרצוג שם. ועל פי תקנה זו דנים ופוסקים מזונות כל בתי הדין בישראל.

אולם הנה נוסח תקנה הנ"ל הוא בזה הלשון: לפנינו בישראל, אף על פי שמעיקר הדין אין לכוף את האב לזון את בניו ובנותיו הקטנים אלא עד הגיל של שש שנים, מכל מקום היו מכלימים אותו ומכריזים עליו כדי להכריחו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לזונם עד שיגדלו. אך בזמנינו לא איכשר דרא לצערינו, וכפיה מוסרית אין כוחה יפה כלל וכלל. ואירעו מקרים רבים שהאב התאכזר מרוע לב, ובתי המשפט הממשלתיים פטרו אותו על יסוד שהילדים היו למעלה מגיל שש שנים. ושהחוק הממשלתי אינו יכול להתחשב עם הטענה שאם האב אמיד יש לחייבו מתורת צדקה. והרי בימינו אלה אפילו לילדים מבוגרים קודם שהגיעו לגיל של חמש עשרה, צפויים להם סכנות גדולות מוסריות, אם לא תהיה פרנסתם מובטחת על פי יסוד משפטי וכו'. ע"כ.

נמצא שהתקנה הנ"ל לא באה להפקיע תורת צדקה מהמשלמים מזונות לבניהם ובנותיהם כהלכת גוברין יהודאין, שעושים זאת ברצון טוב, וכרחם אב על בנים, אלא כוונת התקנה לכוף על אלה המתאכזרים על בניהם, ומשאירים אותם בעירום ובחוסר כל, ולחייבם לזון ולפרנס אותם כהלכה. ולכן אף בזמנינו אם יש לבן נכסים שאפשר לו להתפרנס מהם אין מחייבים את האב לפרנסם. וכמ"ש בטור ושולחן ערוך (סי' עא). וכן פסקו חברי בית הדין הגדול, הרה"ג רבי עובדיה הדאיה, והרה"ג רבי יעקב עדס, והרה"ג רבי יוסף שלום אלישיב. והובאה תשובתם בקובץ פסקי דין של בתי הדין הרבניים, ח"ד (עמוד ז). ע"ש. וראה עוד בקובץ פסקי דין הנ"ל ח"ב (עמוד צב) וח"ג (עמוד קעב). ע"ש.

והגם שראיתי להגר"צ עוזיאל בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"ב חאה"ע סי' צב עמוד ס), שכתב, ולענין מזונות הבת הצעירה מרים, שהיא כיום בגיל י"ד שנה, יפה ונכון מאד כתב חברי הגאון מהרי"א הרצוג הרב הראשי לא"י, שלפי תקנת הרבנות הראשית, חייב האב במזונותיה, ככל מה שהוא חייב במזונות בניו ובנותיו עד גיל שש, ואין זה מדין צדקה בלבד, אלא מדין חובת האב במזונות בניו ובנותיו, שאסור לו לאב לנער את חצניו מחובה אבהית זו ולהטילה על האם וכו'. ע"ש. ומשמע שהחיוב במזונות עד גיל ט"ו, היא כחובת האב ממש במזונות בניו עד גיל שש. ולפי זה אפילו יש לבנים נכסים חייב לזונם ולפרנסם.

מכל מקום נראה לי העיקר כהוראת בית הדין הגדול הנ"ל. ועיין מה שכתבתי עוד בזה בשו"ת יחזה דעת (ח"ג סי' עו עמוד רנז). ושם דנתי גם בענין מעשר כספים, אם מותר ליטול מהם בזמנינו לצורך מזונות בניו ובנותיו שהם למעלה מגיל שש. ע"ש.

ואפילו אם תמצא לומר שלא יצאנו מידי ספק בכוונת התקנה הנ"ל, כבר כתב מרן בש"ע אבן העזר (סי' קיה ס"ו), כל דבר שאינו מפורש בתקנה נעמידנו על דין תורה. וכתב על זה הרמ"א בהגה, וכן כל ספק שיש בתקנה על יורשי האישה להביא ראייה, שאין מוציאים ירושת הבעל מספק (ב"י בשם תשובת הר"ן) ע"כ. ועיין עוד בביאורי הגר"א (שם סק"ז). ובספר נחל יצחק (חור"מ סי' כה, בקונטרס ספק תקנה ענף י', דכ"ח סע"ד והלאה). ועיין עוד בשו"ת ויקרא אברהם (חאה"ע ס"ס א). ובשדי חמד (מעמוד מ כלל רטז, ומע' ת כלל סא) עיין שם.

הנה הביא מרן זצ"ל מחלוקת בין גדולי הדור כיצד הבינו את התקנה, שלדעת הגר"צ עוזיאל בשו"ת משפטי עוזיאל (ח"ב חאה"ע סי' צב עמוד ס) והגאון מהרי"א הרצוג הרב הראשי לארץ ישראל, שלפי תקנת הרבנות הראשית, חייב האב במזונות הילדים עד גיל 15, ככל מה שהוא חייב במזונות בניו ובנותיו עד גיל שש, ואין זה מדין צדקה בלבד, אלא מדין חובת האב במזונות בניו ובנותיו, שאף אם יש לילדים מעל גיל שש נכסים וממון בכל זאת חייב האב במזונותיהם.

לעומתם דעת חברי בית הדין הגדול, הרה"ג רבי עובדיה הדאיה זצ"ל, והרה"ג רבי יעקב עדס זצ"ל, והרה"ג רבי יוסף שלום אלישיב זצ"ל, וכן דעת מוריניו מרן זצ"ל שלפי תקנת הרבנות

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הראשית, חייב האב במזונות הילדים עד גיל 15, ככל מה שהוא חייב במזונות בניו ובנותיו עד גיל שש, מדין צדקה בלבד, ולכן במקום שיש לילדים אשר הם מעל גיל שש ממון או נכסים שיכולים להתפרנס מהם ואינם זקוקים לצדקה, פטור האב ממזונותיהם.

מחלוקת זו באה לידי ביטוי גם בפסקי הדין לאורך השנים, להלן מספר דוגמאות.

כתב הרה"ג הרב שאול ישראלי זצ"ל והובא בפסקי דין רבניים (ח"ט עמ' 263) וזה לשונו:

אכן, כשזה מדין צדקה יש לברר גם את אפשרויותיה של האם, שכן גם האישה מחויבת מדין צדקה. ובמקרה שגם היא אמידה יש לדון על חלוקה נאותה של חיוב זה שמדין צדקה שעל האב והאם כאחד. במקרה דנן, שהילד כבר למעלה משש, אין החיוב מכוח התקנה אלא מדין צדקה בלבד.

ועיין באוסף פסקי דין (ורהפטיג ח"א עמ' קנ) שהביא פסק דין מתאריך כ"ד בניסן תש"ז בתיק 1/15/707 מבית הדין הגדול בהרכב הרבנים הראשיים לישראל הרה"ג י. א. הרצוג, בצמ"ח עוזיאל והרה"ג א.מ.י. וילקובסקי זצ"ל, ונעתיק חלק מהפסק:

"מוטעית היא ההנחה כאילו תקנת הרבנות מבוססת על החיוב המוסרי של צדקה גרידא. לפי האמת אין הדבר כן, אלא התקנה בעצמה יוצרת חובה משפטית עצמאית גמורה, שהיא איננה נובעת מדיני צדקה כלל ואיננה מוגבלת, איפוא, על ידי ההיקף המצומצם של דיני צדקה. תקנת הרבנות הראשית באה להעלות את גיל הילדים, שהאב חייב במזונותיהם, ולא מדין צדקה לעניים, אלא מדין חובת האב למזונות בניו ובנותיו, שכל המונע עצמו או משתמט מזה, הרי הוא חוטא לגבי ילדיו והורס חיי המשפחה בישראל, ואסור לו לאב לנער חצנו מחובה אבהית זאת ולהטילה על הציבור או על האם."

עיינן גם בפסקי דין רבניים (ח"ג עמ' 172) ובו כתבו הרה"ג י.מ. בן מנחם, י. הדס וי. ש. אלישיב זצ"ל וזה לשונם:

"ראה בפס"ד של ביה"ד הגדול לערעורים תיק תשי"ט 14/ האומר: גם לפי תקנות הרבנות הראשית משנת תש"ד לחייב את האב לפרנס את ילדיו עד הגיל של חמש עשרה שנה נראה שבמקרה ויש רכוש להילדים אין חיוב על האב לפרנס אותם עיין בסעיף ג' בתקנות הנ"ל [...] מתוך הדברים האמורים לעיל יש להניח כי התקנה לחייב את האב בחיוב משפטי גמור ולכופו בממונו לפרנס את בניו ובנותיו עד הגיל של חמש עשרה שנה, הוא לילדים כאלה דלית להו מגרמייהו כלום, והמה תלויים בחסדי אביהם, לא כילדים שפרנסתם מובטחת [...] ומעתה יש לדון שבמקרה דנן אין לחייב את המערער [...] הואיל וביתר הסכום חייבת האישה לשלם עבור הילדה ויש להילדה ממי לגבות ודינה כאילו יש לה ממון."

גם בפסקי דין רבניים (ח"ב עמ' 92) בפסק דינם של הרה"ג א. גולדשמיט, י. קולין וש. מזרחי זצ"ל כתבו:

"אשר לתקנת הרבנות הראשית לארץ – ישראל משנת תש"ד במזונות ילדים מאחרי שש עד חמש עשרה, לא מוזכר בה חיוב במקרה שיש לילד להתפרנס משלו – ואין לדון על פי תקנה יותר מהמפורש בה. בהקדמתם מסבירים כבוד הרבנים הראשיים לארץ – ישראל את הצורך בתקנה, נוסף לדין צדקה, כי סכנות גדולות צפויות להם [...] אם פרנסתם לא תהיה מובטחת – וזה שייך רק באין לילד משלו, ולפי זה משמעותה של תקנה זו אינה מעין חיוב שלפני שש, אלא כפיה על החיוב הקיים מתקנת חכמים אחרי שש."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ובפסקי דין רבניים (ח"ז עמ' 151) כתבו הרה"ג ש.ב. ורנר וע. אזולאי זצ"ל וזה לשונם:

"מסקנת הדברים כי חובת האב לזון את בניו הקטנים עד גיל שש אף כשהם בעלי רכוש ויכולים להתפרנס משלהם. אולם אחרי גיל שש, שאז האב חייב לפרנסם מתורת צדקה, החיוב אינו אלא כשאין להם משלהם, אבל כשיש להם רכוש שיכול לפרנסם, אין חובה על האב לפרנסם ולתת צדקה למי שאינו נצרך לכך. הלכה זו ברורה ואין חולק עליה.

ולכן בנדוננו המדובר באב המתפרנס בצמצום ודוחק בעמלו ועבודתו הקשה בפרדסו הקטן, ברור שאין לחייבו לפרנס את בניו. ועוד, אם יכבד ממנו הדבר ולא יוכל לשלם בזמנו, הרי תביא האישה את פסה"ד לביצועו על ידי הוצאה לפועל וזו האחרונה תשתמש באמצעי כפיה על ידי מאסר, והאם זה כיבוד אב או מקלה אביו, האם יש בזה חינוך הבנים או שזה יגרום תרבות רעה לבנים, שיושיבו את האב במאסר והם ימשיכו לצבור הון, לחסוך ולהוסיף עלי רכושם המופקד בבנק בארה"ב. אין חיוב כזה בתורת ישראל אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים."

גם בהחלטת מועצת הרבנות הראשית לישראל מיום י"ח כסלו, תשע"ו (30.11.15) עמדו על המחלוקת, האם החיוב הוא מצד התקנה או מדין צדקה, וזה לשון החלטת מועצת הרבנות הראשית:

"מועצת הרבנות הראשית דנה בנושא חיוב האב במזונות ילדיו. הוזכר במועצה כי ההחלטה להגדיל את גיל חיוב האב במזונות ילדיו עד גיל שמונה עשרה שנה, נתקבלה כבר בישיבת מועצת הרבנות הראשית מיום כ"א בסיון תשמ"מ, והמועצה אף החליטה בישיבתה מיום כ' במרחשוון תשמ"ו, כי חיוב המזונות על ההורים הוא עד גיל שמונה עשרה שנה. אנו שבים ומדגישים שהחיוב על ההורים הוא עד גיל שמונה עשרה שנה.

בנושא חיוב האב במזונות ילדיו לאחר גיל שש, ישנה מחלוקת גדולה בין דיני ישראל בעבר וכיום, האם החיוב הוא מצד התקנה או מדין צדקה. רוב הפוסקים וביניהם הגרי"ש אלישיב, הגר"ע יוסף והגר"מ אליהו, קבעו שהחיוב הוא מדין צדקה. אולם היו כאלה ובהם הגרי"א הרצוג והגר"צ עוזיאל, שקבעו שזו המשך התקנה.

היטיב לבטא דיון זה הרה"ג יעקב רוזנטל זצ"ל. הוא כתב שבסוגיה זו רבתה המבוכה בפסקי הדין, יש המחייבים את יישום התקנה מכוח הדין, ויש המחייבים את יישומה מדין צדקה.

עמדת מועצת הרבנות הראשית היא, שאין ראוי להכניס ראשנו בין ההרים הגבוהים שדנו בסוגיא העקרונית, האם התקנה מצד הדין או מדין צדקה, ועל כן שאלה זו נותרה בעינה, וכל דין יכריע בעניין על פי שיקול דעתו..."

חוץ מהדיון הנ"ל האם התקנה היא חוב גמור או מדין צדקה יש לדון לצורך מי תקנו את התקנה הנ"ל.

המעייין בלשון התקנה יווכח שתקנת הרבנות הראשית היא דווקא לאותם אבות המתאכזרים לבניהם או בנותם ואין מכלכלים אותם כלשון התקנה, "לפנים בישראל, אף על פי שמעיקר הדין אין לכוף את האב לזון את בניו ובנותיו הקטנים אלא עד הגיל של שש שנים, מ"מ היו מכלימים אותו ומכריזים עליו כדי להכריחו לזונם עד שיגדלו. אך בזמנינו לא איכשר דרא לצערינו, וכפיה מוסרית אין כחה יפה כלל וכלל. ואירעו מקרים רבים שהאב התאכזר מרוע לב [..] והרי בימינו אלה אפילו לילדים מבוגרים קודם שהגיעו לגיל של חמש עשרה, צפויה להם סכנות גדולות מוסריות, אם לא תהיה פרנסתם מובטחת על פי יסוד משפטי וכו'. ע"כ. אם כן אבות אשר זנים

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את בנייהם בשמחה וברצון ודואגים הם בעצמם לכל מחסורם אין התקנה חלה עליהם, הדאגה לפרנסה מובטחת לילדים, אינה אמורה דווקא כאשר משלם האב לאם כסף מזונות חודש בחודשו, אלא יש לומר אף אם דואג האב לכלכלת הילדים, ביגוד חינוך וכו' והכול מרצון אף זה נכלל בגדר פרנסה מובטחת לילדים, ומשכך, אין לחייבו בנוסף לשלם דמי מזונות לאם, וזאת שידוע מהצדדים או מתסקירי שירותי הרווחה שהילדים אינם מוזנחים או נתונים בסכנה, וודאי אין אבות אלו נכנסים לקטגוריה "המתאכזרים", דברים אלו אמורים על אותם האבות אשר הילדים נמצאים איתם במשמורת משותפת וחלוקת זמנים שווה וכל אחד דואג לילדים כשהם אצלו לכל צרכיו והקשור לו.

על האמור יש להוסיף שהעברת כספי המזונות לאישה מדי חודש בחודשו לא תמיד פותרת את האמור בתקנת הרבנות שבכך תהיה הדאגה לילדים, מאחר שפעמים רבות נשמע בבית הדין קולם של האבות, שהאישה מקבלת מזונות ובכסף זה דואגת רק לעצמה לצרכיה ולבילויים שלה, אבל לילדים לא מגיע מהמזונות דבר והאישה מזניחה את הילדים, וכך כספי המזונות לא תמיד מגיעים ליעדם, נמצא שיכול להיות שהאב ישלם מדי חודש בחודשו כתקנת הרבנות הראשית אבל לילדים לא תהיה בכך תקנה.

לכן כאשר ישנה משמורת משותפת וכל אחד דואג לצרכי הילדים אין טוב יותר מזה ובכך וודאי מתקיימת תקנת הרבנות, ומבטיחים בכך שאכן הילדים יקבלו את הדרוש להם, כל הורה דואג לכל מחסור הילד כאשר נמצא באמנה איתו.

חובת האב והאם מדין צדקה

נחלקו רבותינו בגדרי הצדקה של "כדי מחסורו אשר יחסר לו", האם זו חובה על גבאי הצדקה בלבד, או זו חובה על כל יחיד ויחיד, אך לכל הדעות ודאי שאין זה חובה על האב בלבד, ולפיכך כאשר אין סיפק ביד האב לקיים לבדו צדקה זו והוא אולי יצטרך לבריות או ליקח הלוואות ולצמצם עצמו, האם ניתן לחייב גם את האם מדין צדקה כשהיא מרוויחה משכורת נכבדת, וזאת רק לאחר שנברר את האפשרויות העומדות לאם לדאוג לצרכי הילדים.

ועיין בבית מאיר (סימן פב סעיף ה ובפתחי תשובה סק"ג) שכתב, דאף שזכות האם אחר שגמלתן לבניה לתת אותם לאביהם או להשליכן לקהל שיטפלו בהם, כמבואר שם בשולחן ערוך, מכל מקום היינו דווקא באישה עניה שאין בידה לפרנסם, אבל אישה עשירה, לאו כל כמינה ע"ש.

וכיוצא בזה כתב מהר"י אייבשיץ בספרו בני אהובה (פרק כא מהלכות אישות הלכה טז) וזה לשונו:

ונראה דודאי אם האישה עשירה, אף לאחר כ"ד חודש כופין את האם לזון בניה, דהא כופין על הצדקה, ואין לך צדקה גדולה מזה. ואם כן, היא שיש לה חלב בדדיה ותוכל להניק, הרי היא עשירה לדבר זה, וכופין אותה כמו שכופים על כל צדקה.

העולה מדבריהם שאף בילדים הפחותים מגיל שש, שוודאי חובת מזונותיהם על אביהם ואין האם חייבת כלל לזונם, אך מכל מקום כשהאב עני, אינה פטורה האם מתורת צדקה כשיש בידה, ולכך כשאי אפשר לחייב את האב מדין צדקה, יש לחייב את האם במזונות הילדים, אף בפחותים מגיל שש. וקל וחומר למזונות הילדים שמעבר לגיל שש כנדון דידן, שאף האב לדעת רוב הפוסקים אינו חייב לזונם אלא מדין צדקה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

גם בשו"ת משפטי שמואל (ורנר, סימן יא) העלה דמזונות הבנים שעברו גיל שלוש עשרה מוטלים על האב רק מדין צדקה, וכשם שהאב חייב בצדקה זו, גם האם מצווה על כך, והם שווי זכויות וחובות בדבר זה. וראה עוד בשו"ת משנה הלכות (חלק יז סימן סח). אכן, כשהאם נישאת לאחר, יש לדון אי מצי בעלה השני לעכבה מלתת צדקה אף לקרוביה העניים או לבניה מהנישואין הקודמים, ואכמ"ל.

גם הרה"ג הרב שאול ישראלי זצ"ל והובא בפסקי דין רבניים (ח"ט עמ' 263) כתב וזה לשונו:

"אכן חיוב נוסף יש על האב לזון את הבנים מדין צדקה, והוא כמבואר בסי' ע"א: [..] אם היה אמיד שיש לו ממון הראוי ליתן צדקה המספקת להם מוציאים ממנו בעל כרחו משום צדקה, וזנים אותם עד שיגדלו. פשוט הוא שבאמיד, חיוב זה משום צדקה שהוא ככל האמור בדיני צדקה (יו"ד סי' ר"ג), כמה נותנים לעני? – די מחסורו אשר יחסר לו. בזה צריך לדון לפי הרגל הבן, שזה בגדר אשר יחסר לו. וגם בפחות מבן שש האב חייב בזה נוסף על חיובו מכוח התקנה וכנ"ל.

אכן, כשזה מדין צדקה יש לברר גם את אפשרויותיה של האם, שכן גם האישה מחויבת מדין צדקה. ובמקרה שגם היא אמידה יש לדון על חלוקה נאותה של חיוב זה שמדין צדקה שעל האב והאם כאחד. במקרה דנן, שהילד כבר למעלה משש, אין החיוב מכוח התקנה אלא מדין צדקה בלבד."

מדברי הרה"ג הרב שאול ישראלי זצ"ל עולה שהאב והאם שווים מדין הצדקה מעל גיל שש. אך יש לומר שיש הבדל בין חיובו של האב מעל גיל שש ובין חיובה של האם, על אף שיוצא מדבריו ששנייהם חייבים בשווה במזונות ילדיהם מעל גיל שש וזאת מדין צדקה, וזאת במקרה בו האב מרוויח הרבה יותר מהאם וגם אם נחייב את האב במזונות הילדים וחלק זה יתווסף למשכורתה של האישה וחלקה של האישה יהיה בערך כנשאר בידי האב אז במקרה זה לא נוכל לחייב את האישה להשתתף במזונות הילדים כשהם מעל לגיל שש. אך אם האישה מרוויחה יותר מהאב או משכורתם זהה, מדוע לא נחייב את האם אף היא להשתתף במזונות הילדים כשהם מגיל שש? למה שהאם תחיה ברווח ובהצלה ואילו האב יחיה בצמצום ולא ברווח? אם האם על פי אפשרותה תשתתף אף היא במזונות נקבל מצב ששנייהם יחיו בנחת ולא בצער ברווח ולא בצמצום.

ועיין בפסק דין ארוך וממצא של הדיינים הרב מיכאל עמוס חבר בית הדין הגדול, הרב שניאור פרדס והרב חיים וידאל מבית הדין בנתניה בתיק 914354/9.

מזונות הילדים כוללים את כל צרכי מחייתם של הילדים. בבואנו לפסוק עלינו להבחין בין הצרכים הכרחיים שהם חיוניים לקיומם של הילדים לבין צרכים שהם מעבר לצרכים הכרחיים שהם מדין צדקה והם צרכים עודפים ויש לחייב בהם את האב רק אם ידו משגת.

הצרכים הכרחיים הם, מזון, הלבשה, הנעלה, מדור, צורכי חינוך, צרכים רפואיים.

הצרכים שאינם צרכים הכרחיים הם, חוגים, שיעורי העשרה, שיעורים פריים, בילויים, נסיעות בארץ ובחו"ל, מתנות לימי הולדת וכיוצ"ב וניתן לחייב בהם את האב רק אם יש ביכולתו לממן הוצאות אלה, ואולי אם יהיה אפשר להוכיח כשחיו הצדדים יחד כך נהגו וכך חיו, וצ"ע ואכמ"ל.

לסיכום, העולה מהאמור שחובת האב לזון את ילדיו היא חובה מוחלטת וזאת עד הגיעם לגיל שש. לאחר מכן תקנו חז"ל שהאב יזון את ילדיו. מועצת הרבנות הראשית תקנה שיש חובה על האב לזון את ילדיו עד הגיעם לגיל 15, ובתקנה מאוחרת יותר עד הגיעם לגיל 18. בפירוש

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

התקנה נחלקו גדולי הפוסקים האם החיוב הוא חוב גמור כדעת מקצת דיינים, או מדין צדקה וכן היא דעת רוב הדיינים. לכל הדעות נראה שהחיוב נועד לאלו המונעים את הצרכים החיוניים מילדיהם ומתאכזרים אליהם. המזונות בהם חייב האב לבניו הם הצרכים ההכרחיים, כאלו שאינם הכרחיים נראה שאין לחייבו ויש לדון בדעת האומרים שהם כחוב גמור.

הפסיקה האזרחית

גם בפסיקה אזרחית נקבע כי אף שהאב חייב לספק את מזונותיהם ההכרחיים של ילדיו הקטנים עד גיל חמש עשרה, אך אינו חייב לספק את מזונותיהם מעבר לצרכיהם ההכרחיים, אלא מכוח דיני הצדקה, וחובה זו מוטלת על האב והאם יחד.

עוד נקבע כי חוב מזונות הילדים שמעל גיל חמש עשרה, מוטל בחלקים שווים על כתפי האב והאם, הן בצרכיהם ההכרחיים והן בצרכיהם שאינם הכרחיים, מדין צדקה, ומשכך יש להתחשב בהכנסות שני ההורים כדי לקבוע את חיוב הצדקה. (ע"א 591/81 פורטגו נ' פורטגו פ"ד לו (3) 449, וכן בע"מ אוחנה נ' אוחנה 5750/03 לא פורסם).

נראה שדבריהם מבוססים על דברי הפוסקים שהובאו לעיל. הן אמת, כי לפי המבואר שחובת האב במזונות ילדיו שמעבר לגיל שש היא לדעת רוב הפוסקים מדין צדקה, אין מקום לחלק בין צרכיהם ההכרחיים של הילדים לצרכים שאינם הכרחיים, וכפי שלא חלקו כן במזונות ילדים שמעבר לגיל חמש עשרה, והסכימו כי צדקה זו מוטלת בחלקים שווים על שני ההורים.

ואפשר דסבירא להו כדעת הרב משפטי עוזיאל הנזכר, שחוב המזונות שעד גיל חמש עשרה הוא המשך לחוב המזונות שמתחת לגיל שש, ולכך יש לחלק בין צרכים הכרחיים לשאינם כאלה, שהרי חובת האב במזונות הילדים שעד גיל שש היא רק כדי חייהם, כנזכר בשולחן ערוך, ולא עוד, ולפיכך ממשיכה חובתו של האב בצרכים הכרחיים של הילדים עד גיל חמש עשרה.

אכן, לפי הסכמת רוב הפוסקים שכל חוב המזונות שמעבר לגיל שש הוא בגדר צדקה, ואף לאחר תקנת הרבנות הראשית לא בטלה תורת צדקה זו, ומעתה יש לומר כי החל בגיל שש ואילך כל צרכי הילדים בין ההכרחיים ובין שאינם הכרחיים, הם בגדר צדקה, ומשכך, כאשר אין לאב אפשרות לקיים חובה זו לבדו, חייבת גם האם בצדקה זו לדאוג למזונות הילדים. וכפי שכתבנו לעיל.

בחובת מזונות מדין צדקה האם שווה לאב וחיובה במזונות ילדיה תלוי ביכולתה ליתן צדקה, ובקיומם של שאר המבחנים לגבי חוב צדקה: (ע"א 93/85 שגב נ' שגב, פ"ד לט (3) 822, בעמ' 828-829; ע"א 591/81 פורטגו הנ"ל; ע"א 254/76 יענקלוביץ נ' יענקלוביץ פ"ד לא (3) 169; ע"א 210/82 גלבר נ' גלבר, שם בעמ' 14; וכן סקירת הנושא בספרו של פרופ' מ. שאוה, הדין האישי בישראל, מהדורה רביעית מורחבת, מודן הוצאה לאור, תל אביב, התשס"א – 2001 עמ' 273, 278-280 ובעמ' 299).

במקרה של משמורת משותפת בהם האב נשא באופן ישיר בחלק ממזונות הקטינים וזאת בזמנים שבהם הם מצויים במשמורתו, הופחתו דמי המזונות ב־25% על ידי כב' השופטת יעל וילנר מביהמ"ש המחוזי בחיפה (בע"מ מחוזי חיפה 318/05 מיום 30.1.06), שכתבה בסעיף 15 לפסק הדין:

"ככלל, בשים לב לאמור לעיל, ולמכלול השיקולים הרלבנטים אותם יש לשקול במקרים אלה, ומבלי לקבוע מסמרות בעניין, נראה לי נכון להעמיד את שיעור ההפחתה במזונות האב במקרים של משמורת משותפת, בכ־25% מסכום המזונות שהאב היה מחויב בו, לו היו הקטינים נתונים למשמורתה הבלעדית של האם.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

אך עם זאת, נקבע שההפחתה אינה אוטומטית, אלא תלויה בנסיבות, וקביעת גובה דמי המזונות הראויים תיעשה לאחר בחינת התשתית העובדתית של כל מקרה ומקרה, תוך איזון ושקלול מכלול השיקולים הרלוונטיים, וכך כתבה בסעיף 14 לפסק הדין:

“שיעור ההפחתה במזונות האב במקרים של משמורת משותפת, ייעשה בכל מקרה ונסיבותיו תוך איזון ראוי בין מכלול הגורמים, לרבות גובה הכנסות שני ההורים, רמת החיים לה הורגלו הקטינים, צרכי הקטינים ועוד כהנה וכהנה. ברי כי יש לבחון את היקף הפחתת דמי המזונות במקרים של משמורת משותפת, בצורה זהירה לבל תפגע טובת הקטינים. אין להתעלם מכך שהפחתת שיעור המזונות, טומן בחובו חשש כי משמורת משותפת יחשב ל”כדאית” יותר מבחינה כלכלית, ובכך יוצר תמריץ לפתיחת חזית סכסוך חדשה בין ההורים בעניין משמורת הילדים, כאשר האב יבקש משמורת משותפת מתוך מטרה להביא להפחתת דמי המזונות, ותוך שבלהט המאבק והסכסוך בין ההורים תשכח טובת הילדים. לפיכך, על בתי המשפט לעמוד על המשמר ולוודא כי הסדר המשמורת המשותפת הוא כן ואמיתי ומיושם באורח המאפשר דאגה אמיתית לצרכי הקטינים, הן הרגשיים, הן הפיזיים, והן הכלכליים. בהקשר זה, איני רואה דופי בכך כי הנטל הכלכלי הכולל המוטל על האב בהסדרי משמורת משותפת, יהיה גבוה יותר לעומת דמי המזונות המוטלים עליו בהסדר משמורת בלעדית אצל האם, וזאת כאשר משקללים את דמי המזונות עם ההוצאות בהן האב נושא באופן ישיר. משמורת משותפת מתאימה במקרים בהם האב מוכן ומסוגל למעורבות גבוהה יותר בחיי ילדיו, מעורבות אשר הינה לטובתו של הקטין. סביר בעיני כי מעורבות גדולה יותר בחיי הילדים תוביל אף למעורבות כלכלית גבוהה יותר.”

בשנת 2013 פסק כבוד השופט יהורם שקד מבית המשפט לענייני משפחה רמת גן (בתיק המסומן תמ”ש 1049165-10), בתיק מזונות שבו התקיימה משמורת משותפת והכנסתה של האם הייתה שווה להכנסתו של האב ואף עלתה עליה, שאין הצדקה לחיוב האב במזונות וכך כתב:

“אין כל סיבה, לפי הדין העברי, שצרכי הקטינים ישולמו דרך האם תוך מתן שליטה לאם על כספי הקטינים. הגם שעל פי הדין העברי, חייב אב לשאת לבדו בצרכיו ההכרחיים של קטין עד גיל 15, אין הדין העברי מטיל חובה על האב לשלם לידי האם עבור צרכים אלה כברירת מחדל, תוך התעלמות מנשיאתו הישירה בצורכי הילדים. חובתו של האב לזון את ילדיו, כשמה כן היא. חובה זו מתקיימת בין האב לבין ילדיו, כך שמחד, על האב קמה החובה לזון את הילדים, ומנגד, לילדים קמה הזכות להיות ניזונים ממנו [...] החובה לשאת בצרכיהם ההכרחיים של קטינים חלה במלואה על האב, על פי דינו האישי של האב, כפי שפורש על ידי בית המשפט העליון, וזאת מבלי להביא בחשבון את שאלת המשמורת וחלוקת השהייה. עם זאת, יש להביא בחשבון כי האב נושא בחלק מצרכיהם של הילדים – עת הילדים שוהים אצלו – באופן ישיר [...] טול מקרה בו ילדים שוהים במשמורת האב. במקרה זה, ברור כי האב הוא הנושא במזונותיהם באופן ישיר ולכן לא תישמע טענה כי חלה עליו חובה לשלם לידי אדם אחר כספים לצורך מימון המזונות, בהם הוא נושא ממילא. החיוב לשלם דמי מזונות לידי אדם אחר, קם רק כאשר אותו אדם מוציא כספים או משאבים לשם כסוי מזונות הילדים, או חלקם [...] לא יכול להיות חולק כי לחלוקת זמני השהות של הילד בין הוריו ישנה השפעה על אופן הנשיאה בין הוריו. הואיל והדין האישי מטיל, כאמור, על האב חובה אבסולוטית לשאת בצרכיו ההכרחיים של ילדיו, יש להביא בחשבון את אותם צרכים בהם נושא האב ממילא עת

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

הילדים שוהים עמו. לא הרי הוצאותיו הישירות של אב במזונות ילדיו, אשר אותם אין הוא רואה כלל או לעתים נדירות בלבד, כהרי הוצאותיו הישירות של אב במזונות ילדיו אשר מחצית מזמנם שוהים הם בביתו וניזונים ממנו".

בדצמבר 2013, פסק השופט יעקב כהן מבית המשפט לענייני משפחה בראשל"צ (תמ"ש 12709-16785 ל.ר ואח' נ' ד.ר) שגבר לא ישלם מזונות לגרושתו מאחר שהם משתכרים סכומים דומים וחולקים את המשמורת. לדבריו "מזונות עלולים לפגוע בזכות לשיוויון", כאשר חולקים שני ההורים באופן מלא במשמורת ומשתכרים באופן דומה, אין סיבה לתשלום מזונות מצד אף אחד מההורים.

כאשר באים לדון על מזונות ילדים יש להביא כמה אלמנטים שיש להם השפעה על גובה מזונות הילדים. להלן זכויות המוענקות על ידי המדינה לחד הוריים:

א. ההורה המחזיק בילדים (משמורן) מקבל בנוסף למזונות גם את קצבת הילדים הניתנת עד גיל 18 שנה על ידי המוסד לביטוח לאומי. כאשר מדובר בכמה ילדים מדובר בסכום משמעותי מאד.

ב. ההורה המשמורן מקבל מענק חד שנתי מן המוסד לביטוח לאומי מידי חודש ספטמבר בכל שנה לילדים בגילאים 6-14 לצורך רכישת ספרי לימוד וציוד לימודי וכיוצא בזה.

ג. ההורה המשמורן מקבל הנחה בארנונה כחד הורי.

ד. ההורה המשמורן עשוי להיות זכאי להשתתפות של משרד השיכון בשכר דירה למשך של שלוש שנים ובתנאי שלא היתה לו דירה שנמכרה.

ה. כמו כן יש הנחה משמעותית בעלות מעונות יום של ויצי"ו, נעמת ואמונה ובגנים ציבוריים וכן בעלות הצהרונים (לא פרטיים).

ו. בנוסף ניתן לפנות לוועדות ציבוריות שונות ולקבל הנחות נוספות הניתנות לחד הוריים.

לכל האמור לעיל יש משמעות כלכלית וכשבאים לדון בגובה מזונות יש להביא בחשבון גם נתונים אלו,

לדעת בית הדין, אין ספק שבבואנו לחייב מזונות ולקבוע מה גובה דמי המזונות שיש לשלם, בעת קיום משמורת משותפת, יש לבדוק ולבחון היטב האם מתקיימים בין ההורים פערים כלכליים משמעותיים, שאם נחייב צד זה יפגע הצד השני, משכך, יש לאזן את גודל החיוב של דמי המזונות בתוספת ההשתכרות בזהירות רבה, וזאת כדי למנוע כל פגיעה בטובתם וברווחתם של הקטינים, אין ספק שהאב חייב לשאת בצרכיהם ההכרחיים של ילדיו הקטינים, אבל בבואנו לחייב בדמי מזונות יש להביא בחשבון את ההוצאות שמוציא האב כאשר הילדים נמצאים אצלו במחצית הזמן ובזמנים שווים כפי שהם אצל האם, בכלכלת הילדים ביגוד, בילויים והוצאות המדור, כל זמן שאכן האב נושא הן בכלכלת ילדיו והן בצרכים הרגשיים והפיזיים, ואין הילדים מוזנחים ומוטלים ברחובות ואינו מתאכזר לילדיו כלשון תקנת הרבנות, יש לראות בזאת כחלק מתשלום המזונות שהיה אמור לשלם עבור ילדיו לאם בלא משמורת משותפת. אין דברינו אמורים במקרים שהאב מבקש משמורת משותפת וזאת רק מתוך מטרה להביא להפחתת דמי המזונות, ולא מתוך טובת הדאגה לקטינים, בית הדין אם יזהה מטרה זו יחייב את האב במזונות מכובדים מאחר שאין מתקיימת הדאגה האמיתית לטובת הילדים אלא לטובת הכיס.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

משמורת משותפת אמיתית אין ספק שתביא לקשר טוב של ילדים והורים, וכן תשמור על מצבם הבריאותי, הנפשי ושמחת חיים.

כפי שהבהרנו לעיל וכפי שמוכח גם בפסקי הדין הרבניים, תקנת הרבנות לא באה להפקיע דין צדקה מהאבות המשלמים מזונות לילדיהם, כרחם אב על בנים, אלא רק לכוף על המתאכזרים ואינם מעוניינים לכלכל את ילדיהם ובורחים בכל מיני טעדיקי רק לא לשלם, אף על פי שרואים את ילדיהם סובלים, אך אותם המשלמים ודואגים לרווחת ילדיהם הן בצרכים הרגשיים, הפיזיים וכלכלת הילדים אין מקום לחייבם חיוב כפול.

לסיכום נראה לומר שבילדים גדולים הנמצאים במשמורת משותפת אמיתית חיוב המזונות של האב אינו מדין חיוב המזונות הבסיסי אלא מדין צדקה, ומשכך, יש להביא בחשבון מספר גורמים כאשר באים לחשב את סך המזונות המוטלות על האב מדין צדקה. ובית השאר יש לבחון את יכולת ההשתכרות של האב לעומת יכולת ההשתכרות של האם, וכן לבחון את ההוצאות המוטלות על כל צד בגידול הילדים, כגון אם לאחד מהם יש דירה נקיה מהתחייבות לעומת השני שמשלם משכנתא, וכן יש לבחון מה הם הצרכים ההכרחיים של הילדים לעומת הצרכים שאינם הכרחיים, ובהתאם לכלל הגורמים לקבוע עד כמה אם בכלל מוטל על האב לשלם.

לאור האמור לעיל, במקרה דידן המשמורת משותפת והילדים נמצאים אצל האב ואצל האם בזמנים שווים דה פקטו, והאב דואג לכל צרכי הילדים כאשר הם עמו ועל זאת לא נשמעה כל טענה.

בתאריך כ' באלול תשע"ה (4.9.2015) ניתנה החלטה זמנית מבית הדין למזונות זמניים בסך של 3500 בתוספת מחצית מדור ומחצית חינוך ורפואיות חריגות ולדברי האב ובא־כוחו האב אינו עומד בתשלומים ויש תביעה בהוצאה לפועל נגדו, ואין ספק שלא לזאת הייתה כוונת התקנה לגרום עוול.

מאחר ומשכורת האישה היא כ־7,300 ש"ח נטו ויש לה דירה משלה (האישה רכשה את חלקו של האב בדירה) וכן משלמת משכנתא. וכן האישה מקבלת את כספי המוסד לביטוח לאומי, ואילו האב הרוויח סך של 9,700 ש"ח נטו וכמו כן היה מקבל עבור עבודה נוספת סך של 1700 ש"ח, ונכון להיום לדבריו התפטר מעבודתו בתאריך 8.2.2017 והוא עצמאי ומרוויח סך של 6,775 ש"ח לפני הורדות ומשלם אף שכירות דירה, והיות שהאב הפך להיות עצמאי ולא ברורה משכורתו, בית הדין מניח שמשכורתו נשארה כפי שהייתה, אין ספק שאם נחייב אותו בסכום גדול בנוסף להוצאות שמוציא על ילדיו כשהם אצלו במשמורת משותפת בזמנים שווים, צעד זה יפגע באב כלכלית ואף יפגע בטובת הקטינים.

משכך בית הדין מחייב את האב במזונות הקטינים החל בתאריך ג' בטבת תשע"ז (01/01/2017) וזאת לאור המשמורת המשותפת:

א. סך של 1,750 ש"ח עבור שלושת הילדים וכמו כן שליש (1/3) מתשלום המשכנתא וכן מחצית הוצאות חינוך והוצאות רפואיות חריגות.

ב. החלטת בית הדין בעניין המזונות מתאריך כ' אלול תשע"ה (4.9.2015) מבוטלת.

נ.ב.

נימוקי פסק דין זה היו כתובים זה זמן רב אך הפסק לא נשלח לצדדים מסיבות השמורות עם בית הדין. לאור לחצי בא־כוח האישה ליתן פסק דין, בית הדין הוציא את פסק הדין.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ניתן לפרסם לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום כ"ג באדר התשע"ז (21/03/2017).

הרב אלעד עלי

הרב בן ציון הכהן רבין

הרב דניאל אדרי – אב"ד